

هنرمندان سرزمین پارت قوچان

محمد جابانی

۱۳۹۰

سرشناسه: جابانی، محمد، ۱۳۰۷-
عنوان و نام پدیدآور: هنر و هنرمندان سرزمین پارت قوچان / محمد جابانی.
مشخصات نشر: مشهد: سخن گستر، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: ۴۸۴ ص.: مصور.
شابک: 978-964-477-949-7
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: هنر -- ایران -- قوچان
موضوع: هنرمندان -- ایران -- قوچان
رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ ۲۵۹ ج / NV ۷۲۸۰
رده بندی دیویی: ۷۰۹/۵۵
شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۱۳۸۲۳

انتشارات سخن گستر
مشهد - خیابان ابن سینا - بین ابن سینا ۱۶ و پاستور - شماره ۱۷۴
تلفن: ۸۴۳۹۹۵۵
www.Sokhangostar.com
info@Sokhangostar.com

نام کتاب: هنر و هنرمندان سرزمین پارت قوچان
تألیف: محمد جابانی
طراح جلد: محمد ابراهیمی فخر
نقاشی روی جلد: مهران صدرالسادات

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۰
چاپ: میثاق (۷۲۵۸۵۹۹)
قیمت: ۸۸۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۷۷-۹۴۹-۷

پیش‌گفتار

در یکی از روزهای بهاری در کنار رودی خروشان و چشمه‌ای جوشان نشسته بودم. گذر عمر را به وضوح می‌دیدم اما زمزمهٔ آبشار را هم‌نوا با حرکت آب مقایسه می‌کردم. آن یکی از دل زمین می‌جوشد و سپس از بلندای قله‌ها به سوی دره‌ها و جلگه‌ها حرکت می‌کند و این جوشش به خروش تبدیل می‌شود هر برخورد آب با شیء گذر سرازیر و جویایی خاص دارد.

در همین حال هست نوازشگر نسیم برجانت می‌نشیند و عملاً تن و جانت را نوازش می‌دهد. چهچه هزارستان تو را و حال تو را دگرگون می‌کند.

هر یک به‌زبانی سخن از وصف تو گویند

بلبل به غزلخوانی و قمری به ترانه

آری این موسیقی اگر تنوع یافته. اگر مهالها ماندگار شده، اگر آذین مجالس شده. برای این است که آبشخوری این چینی داشته است. در کنار سیاه چادرها و هنگام بهم برآمدن گله‌های گوسفند بره‌ها و بزغاله‌ها را ببیند و به بیع و حرکت پاها و بدن آنها خوب نگاه کنید و گوش به نواهای آنها دهید کدام موسیقی می‌تواند این چنین حرکت فرزند و مادر را که بهم می‌رسند برای ما محسوس کند و بنوازد. آیا تاکنون انسانها توانسته‌اند با کلام با نثر با نظم همین هنگامه را همین وصال را، همین عشق را بنگارند یا بنوازند.

موقعی که کبک ماده و نر یکدیگر را صدا می‌کنند درست به پیام آنها گوش فرا دهید و یا هنگامی که کبک ماده با جوجه‌های خود در حرکت است و احساس

خطر می‌کند توجه کنید فریاد و دستور استتار، بانگ حرکت، زنگ خطر هر کدام یک موسیقی است.

حال اینهمه موسیقی را از فضای باز و سبز و خرم می‌توان به شهر برد و در مجلسی در بسته به نمایش گذاشت؛ خیر همان فضا و همان هوا لازم است و اما همیشه این فضا آرام نبوده است که گوسفندان آسوده بچرند و چوپان نی‌لبک را ساز کند و همیشه بهار باشد هر بهاری را خزانی در پی است این منطقه سبز و خرم دشمنانی داشته و دارد که چشم طمع به آن دوخته‌اند همسایگان طماع و جسور و غارتگر دائم در کمین و چشم به مال و ناموس اینحوزه داشته‌اند ترکمانان، تاتارها، ترکها ازبکها همیشه مرزهای شمالی ما را مورد تاخت و تاز قرار می‌دادند نمود آن سنگرها، تپه‌ها، چاهها که همانند خانه ساخته شده وجود اسکلت‌های داخل آن هر یک برای ما معنای خاصی دارد که حاکی از همین مایه‌های درد و رنج است اصولاً زندگی بر پایه مبارزه و تلاش قرار گرفته است یعنی نوع فضا و آب و هوا نمی‌تواند به تنهایی اثر گذار باشد بلکه اجتماع انسانها و وجود همسایه‌ها و هزاران مطلب دیگر سازنده طرز تفکر و اندیشه و بالاخره موسیقی هر محل است رقصهای محلی با دهل و سرنا نشانی از آمادگیهای رزمی است و اگر نوای دوتار و کمانچه و نی حکایتی از درد درون و فضای باغ و راغ دارد این یکی هم بما می‌فهماند که دنبال هر آرامش طوفانی هم وجود دارد بدین ترتیب، من معلم در چنین فضایی و با این افراد انسانهایی حیر و نشر داشته و زاده همین سرزمین هستم لازم دانستم که حداقل گل چینی از حال و احوال مردم هنرمند این منطقه را در چارچوب کوچکی به نام هنرمندان سرزمین پارت تقدیم نمایم بخوانید و با گوش جان آهنگهای سرزمین ما را بشنوید.

فهرست مطالب

پیش‌گفتار.....	۳
مقدمه.....	۷
بخش یک: نظرها دربارهٔ موسیقی.....	۹
انجمن موسیقی ایران.....	۱۵
برگردان کلام‌ها.....	۲۹
نام آوران موسیقی قوچان.....	۳۳
در دیار اندیشه و هنر.....	۳۵
تلاشگران اشاعه هنر.....	۳۸
سیر آفاق و انفس.....	۴۳
گروه‌های موسیقی اصیل با سازهای ایرانی.....	۴۸
سازندگان ادوات موسیقی در قوچان.....	۴۹
یادواره‌ها - جشنها.....	۵۰
موسیقی شمال خراسان.....	۵۱
آلبوم رنگی عروسی سنتی.....	۶۱
بخش دوم: سرگذشت اساتید موسیقی محلی.....	۸۹
دلیل نام‌گذاری.....	۱۰۸
معرفی ساز.....	۱۰۹
شرح حال.....	۱۰۹
گزارشی از همایش جعفرقلی در گوگان قوچان.....	۱۳۰
زمزمه‌های عارفانه صاحب‌دلان در هزار مسجد.....	۱۳۰
آلبوم رنگی: تصویر هنرمندان.....	۱۳۷
بخش سوم: دیگر سازها، شرح حال نوازندگان و تصویر هنرمندان.....	۲۱۷
گازمان «آکوردنون».....	۲۱۸
خانواده‌ها و سرگذشت‌ها.....	۲۲۱

۲۴۱	بخش چهارم: آواز
۲۴۱	خوانندگان:
۲۶۲	بخش ۵: تآثر و نمایش
۲۶۵	هنرمندان
۲۶۹	شبه خوانی
۲۷۴	«قهوه خانه غلو جیمبو»
۲۷۹	عکس هایی از اجرای نمایشنامه ها و تآثر
۲۸۲	کتابخوانی
۲۸۵	بخش ششم: خوشنویسی و سرگذشت اساتید، احکام و اسناد
۲۹۵	متن نامه محمدعلی لکزی
۳۰۵	بخش هفتم: سرگذشت ها و نمونه های خط خوشنویسان
۳۸۱	آلبوم رنگی خط هنرمندان
۴۰۹	بخش هشتم: سرگذشت نقاشان
۴۱۰	نقاشی مربوط به خانواده صرافباشی
۴۱۱	نقاشی پیکره ابوالحسن مختاری
۴۲۸	تالیفات مهراں صدرالسادات
۴۲۹	فهرست برخی از آثار هنری مهراں صدرالسادات
۴۳۳	آلبوم رنگی نقاشان
۴۶۷	نمایشگاه فارغ التحصیلان و دانشجویان هنر
۴۶۷	امید و حرکت
۴۶۹	بخش نهم: عکاسان
۴۷۱	در پیام قوچان این مطالب آمده بود
۴۷۲	ابوطالب عندلیبیان
۴۷۴	نگاهی به آلبوم
۴۸۴	فهرست آثار نگارنده

مقدمه

موسیقی و آهنگ جلوه‌ی زیبایی از طبیعت است و آنچه ما درک می‌کنیم براساس نگرش بیرون و اندیشه‌های درون می‌باشد. انسان متفکر از مجموعه این آهنگهای طبیعی سود می‌برد و به انحاء مختلف آن را مورد استفاده قرار می‌دهد، مانند حرکت کاروان و تنظیم زنگ اشتران. اصولاً دنیای بدون حرکت قابل تصور نیست. حرکت و پویایی است که ماهیت زیبایی را به نمایش می‌گذارد. اگر نسیم نوزد و در شاخ و برگ‌ها حرکت موزون ایجاد نکند زیبایی جلوه‌گر نخواهد بود، اگر شعرا پیچ و تاب زلف یار و چهره و ابروی نگار را نستانند و آنها را به نیلوفر و نسترن تشبیه نکنند، شعر دیگر هنر نیست هنر همان اتصال زیبایی و پیوند بین انسانها و طبیعت است.

در این میان تخیل نقش بسیاری در آفرینش هنر دارد. همین ساختن و پرداختن و تشابهات است که راز زیباییها را بوجود می‌آورد.

وقتی شاعر در توصیف زیبایی نگار می‌گوید:

مترشح خدو، موزون قدو میگون لب و مست

جامه گلنار و کمر زرکش و ساغر در دست

سر زلفش که بتحریک صبا رقصی داشت

هر زمان طبله مشکی بسر توده شکست

ترشح گونه را با توازن قد و رنگ لب و بعد آنچه که از نظر حرکت در جان و تن نگار اثرگذار بوده است و او را به وجد می‌آورد و روایت می‌کند. رقص زلفها بتحریک صبا چقدر تلفیقی و تطبیقی شاعرانه و جالب است بعد هم بوی مشک که در محفل فراگیر شود و فضا را می‌سازد.

تمام این مطالب برگرفته از طبیعت زیبا و دوست داشتنی است دلم می‌خواست تشبیهات بسیاری از شعرا را در اینمورد شاهد مثال می‌آوردم ولی موضوع کتاب عوض می‌شد. حال این سرگذشت‌هایی که می‌خوانید هر یک برای شما جستجویی را در پی خواهد آورد و گفتگونی خواهد بود با اهل دل. من با اکثر این هنرمندان از نزدیک آشنائی داشته‌ام و از ساز آنان لذت برده‌ام.

نوای قشمة علی آبچوری، صدای ساز و دوتار حسین یگانه، طنین صدای با نی عباسی در فضا و آهنگهای شاد ستارزاده هر یک حکایتی شنیدنی دارد. در قسمت‌های مختلف این کتاب درباره شهرهای مختلف با شما صحبت خواهم کرد. از سفره زیبا و گسترده طبیعت و از دشت‌های پهناور زمینمان لذت ببریم بر بال خیال سوار شویم و از روی دریاها گذر کنیم. صدای امواج، مرغان دریائی، قلعه‌های زیبا و پربرف و دره‌های سبز و خرم و زیبا و حرکت نسیم، چشمه‌ها و آنچه به طبیعت جان می‌بخشد را ببینیم و لذت ببریم. چشمهای بینا، گوشهای شنوا، اندیشه‌های والا، پای‌های استوار و دست‌های توانا ما را در این دیدار رهنمون خواهد بود. به امید روزی که استفاده از این همه مواهب خدادادی برای اهل دل و عاشق طبیعت که هنرمندان از آن جمله‌اند میسر گردد.